

Ukrainka in the skillful combination of biblical symbols of the Old and New Testaments with the modern "field of blood of the Ukrainian nation".

The poems and plays of Ukrainka are associated with her belief in her country's freedom and independence. Between 1895 and 1897, she became a member of the Literary and Artistic Society in Kiev, which was banned in 1905 because of its relations with revolutionary activists.

Summing up the theme of biblical symbols in the works of Lesya Ukrainka, we recognize the great unhealthy talent of poetesses in the skillful combination of biblical symbolism and modernity. Thanks to the knowledge of the Old and New Testaments of the poet, the Russian tsarist bravely cursed the oppression of Ukraine and the apostasy who, for the sake of good, faithfully served the occupation regime. The poems and plays of Ukrainka are associated with her belief in her country's freedom and independence.

Keywords: biblical images, historiosophy, symbolism, collaboration, Lesia Ukrainka, M. Drahomanov, dramatic poetry, "Babylonian captivity", "In the catacombs", "Cassandra", "On the ruins", "Rufin and Priscilla", "Orgia", "Forestsong", "Triptych", "On the field".

Надійшла до редакції 24.09.2017 р.

УДК 261.7

© Михайло Мокієнко
(Київ)

ОБ'ЄДНАНА ЦЕРКВА ХРИСТІЯН ВІРИ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ: ІСТОРИКО-ТЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

У статті аналізується історико-теологічний вимір ідентичності Об'єднаної Церкви християн віри євангельської, яка в незалежній Україні є спадкоємницею нелегального п'ятидесятницького руху. На основі комплексного дослідження доведено, що для ідентичності Об'єднаної Церкви християн віри євангельської характерними є значні трансформації. На початку незалежного існування України у цьому русі перемогу здобули фундаменталістичні та ізоляціоністські теологічні ідеї. Виявлено, що такі тенденції були пов'язані із наданням перебільшеного значення деяким культовим діям, радикальними есхатологічними очікуваннями вірян та особистими конфліктами керівництва руху з різними течіями п'ятидесятництва. Доведено, що після 2000 року відбувається значна лібералізація, що конструктивно вплинуло на відносини руху із державою, суспільством, на зміни у теологічних поглядах і богослужінні. Відкритість до суспільства привела до підтримки представниками цього руху «помаранчевої революції» та Євромайдану. Патріотичні настрої під час сучасної війни на Сході України зумовили часткове переосмислення традиційного пацифізму. Розвиток діалогу цього руху із п'ятидесятницької Церквою на чолі з М. Паночко робить реальною можливість об'єднання у подальшій перспективі.

Ключові слова: сучасна теологія, місія, еклезіологія, п'ятидесятницький рух, Церква, дух, релігійний центр, громада.

Актуальність. Світовий п'ятидесятницький рух ніколи не відзначався однорідністю. Джерелом розмаїття руху є культові особливості цієї пізньопротестантської течії, а також історичні умови її формування і розвитку. Разом із тим в Україні основною передумовою організаційного роз'єднання п'ятидесятництва стала політика радянського керівництва, що ставило за мету ліквідувати цей релігійний напрямок. Штучно з'єднавши в серпні 1945 р. християн євангельської віри (ХЄВ) зі спорідненою для них течією євангельських християн-баптистів (ЄХБ), радянське керівництво викликало до життя нелегальний рух п'ятидесятників у післявоєнний період.

Дана стаття має на меті дати комплексний аналіз історико-теологічного виміру ідентичності Об'єднаної Церкви християн віри євангельської, яка в незалежній Україні є спадкоємницею нелегального п'ятидесятницького руху.

Завдання дослідження:

1. Дослідити основні етапи трансформаційних процесів у Церкві ХВС;
2. Проаналізувати, в якій мірі лібералізаційні процеси у співтоваристві вплинули на відносини з державою;
3. Визначити перспективи об'єднання Церкви із п'ятидесятницьким напрямком.

Рівень дослідження проблеми. Радянська історіографія не змогла дати об'єктивну оцінку п'ятидесятництву. Її носії вказували на класову сутність цього руху, а також прагнули довести шкідливість його віронавчальних особливостей для суспільства. Характерно, що більшість досліджень була сконцентрована на тих громадах християн євангельської віри, що існували у незареєстрованому статусі. Докорінна зміна акцентів в оцінках цього протестантського напрямку відбувається наприкінці 80-х рр. у працях В. Любащенко (Мельник) [5]. Протистояння радянська держава – п'ятидесятники викладено в дисертації Т. Грушової [2]. Серед історичних праць релігійного кшталту привертає увагу доробок В. Франчука [13], а також публікації Н. Усача [12]. Цікавим дослідником сучасних закритих містичних груп, що ідентифікують себе як п'ятидесятницькі, є Р. Скакун [10]. Однак, незважаючи на збільшення кількості досліджень, незареєстроване в минулому п'ятидесятництво залишається одним з найменш вивчених рухів вітчизняної релігійної мережі. Із здобуттям Україною незалежності п'ятидесятники отримали можливість відновити діяльність власного релігійного центру. Але легалізували діяльність не всі віруючі.

Виклад основного матеріалу. Московська (Серпнева) угода 1945 р. між ЄХБ з одного боку, а також ХЄВ та ХВС (західноукраїнське «шмідтівське братство») з іншого, передбачала відмову п'ятидесятників від окремих релігійних практик, а саме говоріння іншими мовами під час молитви та омовіння ніг. Такі умови викликали неоднозначну реакцію хрещених Духом Святим. Частина п'ятидесятницьких лідерів на чолі з підписантом угоди П. Бідашем зайняла вичікувальну позицію, а згодом відмовилася від союзу [14]. Кількість громад з незареєстрованим статусом увесь час змінювалася, залежно від успіху об'єднавчих зусиль баптистського релігійного центру, що ініціювалася Уповноваженим Ради у справах релігійних культів. З іншого боку, майже кожного року радянські органи виявляли нові підпільні групи ХЄВ, що діяли у явочному порядку й часто не належали до жодного релігійного союзу [2, с. 113].

У цих умовах, з метою виведення більшості нелегальних груп з підпілля, керівництво країни в 1968 р. дозволяє зареєструвати автономно (без дозволу мати керівний центр) найбільш лояльну до існуючої влади частину п'ятидесятників, чим, фактично, провокує ще один розкол в їх середовищі. Однак, значна частина віруючих залишилася на старих позиціях, вважаючи, що «зареєстровані брати та сестри зрадили Святому Духу, перейшовши до баптистів» [3].

На початку 1980-х рр. у нелегальному п'ятидесятництві стався ще один розкол. Він був обумовлений різною реакцією на Талліннський рух, що являв собою пієтистську хвилю в євангельському середовищі СРСР. Частина єпископів на чолі з В. Бєлих сприйняла цей рух оновлення як надприродну дію Бога та стала його провідниками і популяризаторами, інша на чолі з єпископом М. Івановим вдалася до критики. До 1982 р. розкол організаційно оформився [6, с. 17].

Отже, напередодні демократизації суспільства п'ятидесятницький рух виявився розділеним, не було єдності і в його нелегалізованій частині. Станом на 1 травня 1989 р. із приблизно 650 п'ятидесятницьких громад діючих в Україні, 300 були зареєстровані як баптистські, близько 200 зареєстровані автономно й 150 не були зареєстровані [2, с. 150]. Однак, є підстави вважати, що остання цифра була значно більшою, але кількість громад ніхто не міг уточнити, включаючи очільників незареєстрованого руху.

В нових умовах перспективність єдиного п'ятидесятницького центру не викликала сумнівів. До ініціативного комітету по об'єднанню увійшли представники більшості

осередків цієї пізньопротестантської течії. Особлива роль у консолідації п'ятидесятників України належала єпископам нелегального братства М. Мельнику та М. Камінському, які прагнули до створення єдиного центру ХВС, відійшовши від старих позицій. Об'єднавчі зусилля завершилися відновленням на з'їзді у м. Коростені Житомирської обл. Союзу християн віри євангельської у травні 1990 р. До складу об'єднання, яке очолив М. Мельник, увійшло понад 400 громад п'ятидесятників [1].

Однак, більшість незареєстрованих громад відмовилася долучатися до відновленого союзу. Причому головною причиною стали не догматичні суперечки, а ставлення церковного керівництва до нових умов релігійної свободи. Згодом носії цієї позиції дали пояснення таким діям: «Свобода, що прийшла, відкрила для руху ХВС глибоке внутрішнє протиріччя, яке виявилось у психології віруючих як спадок винесений з трагічного минулого... Тому частина громад вирішила навіть при демократичному законодавстві залишитися незареєстрованими» [11, с. 432]. Психологічний поріг, сформований у свідомості віруючих, виявився занадто високим, щоб його можливо було одномоментно подолати. Обіцянка радянської влади у 1956 р. в умовах відлиги зареєструвати окремих п'ятидесятницький союз була порушена, а ініціатори реєстрації пройшли через місця позбавлення волі, штрафи, переслідування. В умовах перебудови лідери незареєстрованого п'ятидесятництва сприйняли лібералізацію державної релігійної політики як тимчасову. Запевнення керівників легалізованого Союзу ХВС, а також представників влади у тому, що реєстрація в нових умовах не має нічого спільного з тією, що була в 60–70-ті рр., не змінила позицій «нелегалів». Їх очільники не зважали на те, що незареєстрований п'ятидесятницький рух починався як рух за реєстрацію окремого від ВРСХБ п'ятидесятницького союзу. Тепер цінністю визнавався сам незареєстрований статус, а будь-які контакти з державними органами вважалися шкідливими.

Незважаючи на таку пересторогу до держави, релігійні громади, що не увійшли в союз, прагнули до консолідації між собою та подолання розколу 1982 р. Після зустрічі лідерів незареєстрованих братств В. Бєліха та І. Федотова у травні 1992 р. вони об'єдналися. 1–2 серпня 1992 р. у Москві відбувся перший з'їзд нового утворення, що отримало назву Об'єднана Церква християн віри євангельської (ОЦХВС). Український центр ОЦХВС очолив Начальствующий єпископ Г. Бабій. До складу нового Союзу увійшло близько 300 п'ятидесятницьких громад [11, с. 433].

Уже на початковому етапі діяльності ОЦХВС в Україні виявилися її особливості порівняно з іншими п'ятидесятницькими союзами. Насамперед, це глибока аполітичність мислення віруючих, яка проявлялася не лише у відмові реєструвати громади й власний релігійний центр, а й у майже повній відсутності будь-яких відносин ОЦХВС з державними інституціями. За таких умов, навіть при наявності демократичного законодавства в Україні, незареєстровані ХВС не могли безперешкодно провадити свою діяльність, особливо євангелізаційні та благодійницькі заходи. Крім цього, їм могли відмовити в реалізації деяких прав, які мають члени зареєстрованих релігійних організацій (наприклад, у проходженні альтернативної служби юнаками). З іншого боку, державні органи втрачали можливість будь-якого контролю над цими громадами. Показовою щодо цього є відсутність статистичних даних у Державному Комітеті у справах національностей та релігій про існування чималої кількості громад ХВС.

Наслідки такого підходу проявилися і в інших сферах діяльності незареєстрованих п'ятидесятників. Це стосується повного організаційного оформлення течії, розробки її ідейно-догматичної програми, матеріальної бази тощо. Яскравим прикладом нелегального існування в демократичних умовах стало будівництво легкоконструйованих наметів для проведення богослужінь. Зведення повноцінних споруд у 90-ті рр. вважалося недоцільним, через нетривалість, на думку віруючих, умов свободи. Інші наполягали на швидкому скороченні «останніх» днів, тим самим зменшуючи цінність матеріального життя в очах віруючих. Подекуди п'ятидесятники продовжували збиратися у приватних будинках, що нагадувало богослужіння в явочному порядку в недавньому минулому.

Важливою особливістю незареєстрованого об'єднання ХВС стало збереження організаційної структури на рівні СНД. ОЦХВС має національні організаційні утворення,

тобто вітчизняний осередок визначається як Український Центр Об'єднаної Церкви ХВС [7, с. 5]. Ця специфіка характерна й для інших релігійних утворень з незареєстрованим статусом, які діють у демократичних умовах. Подібні наднаціональні церковні надбудови у випадку з ОЦХВС свідчать про космополітичність поглядів віруючих в 90-ті рр., їх несприйняття українських реалій, відсутність патріотичної позиції.

Нелегальний статус ОЦХВС не дозволив їй зайняти власну нішу як в українській релігійній палітрі взагалі, так і в п'ятидесятництві – зокрема. Віруючі з пересторогою ставилися до «зареєстрованих» братів та сестер, ще негативніше віднеслися до нових п'ятидесятницьких деномінацій, які виникли в умовах релігійної свободи. Практично відсутніми були контакти ОЦХВС з іншими протестантськими конфесіями України. Такий своєрідний ізоляціонізм пов'язаний зі специфічною еклезіологією незареєстрованих п'ятидесятників, що може бути визначена як партикулярна. Згідно неї, існує «наречена Христа», яка ідентифікується як «істина церква», виплекана в гоніннях. Інші євангельські течії інтерпретуються як «спасенні народи». Вони претендують на спасіння без особливих привілеїв. Подібний підхід незареєстровані п'ятидесятники часто описують через метафору «вузької стежки»: є «широкий шлях», по якому йде все людство, є «вузька дорога», якою крокують всі євангельські віруючі, а на ньому є «вузька стежка, по якій до Царства Божого рухається наше незареєстроване братство». Подібні еклезіологічні акценти сформували у середовищі хрещених Святим Духом почуття виключності та ускладнили можливість побудови партнерських стосунків з іншими євангельськими віруючими.

Інших суттєвих догматичних розбіжностей у віровченні легального та нелегального п'ятидесятництва не спостерігається, однак різношляховість їхнього історичного розвитку призвела до відмінностей у деяких аспектах релігійної практики. Перебування в союзі з баптистами значної частини громад ХВС в деякій мірі знівельовало специфічні прояви п'ятидесятництва. Необхідно врахувати те, що Московська угода про злиття 1945 р. була скерована до уніфікації вчення та практики у напрямку до баптистського. Тому серед особливостей поглядів незареєстрованих громад відзначаємо такі:

1. Надзвичайна роль пророцтва, що виголошується віруючим під дією Святого Духа. Наявність цього відкриття обов'язкова (в деяких церквах – лише бажана) у прийнятті важливих рішень: обрання керівництва громади, її розвитку, приєднанні нових членів та ін. В цьому контексті особливе місце належить Божим вибранцям – «сосудам», які виголошують Божу волю. Вони суттєво впливають на управління незареєстрованими громадами, іноді коригуючи єпископське та пресвітерське управління. В зареєстрованих церквах практика духовних дарів (включаючи пророцтва) також існує, але їй відводиться інша роль. Втім, ця практика не впливає на керівництво громадою та інші питання.

2. Якщо у зареєстрованих громадах пневматологічний фактор сприймається як засіб місії діяльності (Дух живить місіонерську активність віруючих на підставі наративу Луки – Дії Ап. 1:8), то в ОЦХВС пневматологічна особливість виведена за рамки місіології й введена в еклезіологічну, а подекуди й сотеріологічну царину. Тобто, хрещення й сповнення Духом Святим розглядається тут не як засіб для свідoctва, а як ознака «істинної церкви» («нареченої»). Дехто з незареєстрованих п'ятидесятників досі тримається точки зору «нехрещений Духом з ознакою інших мов – не врятований» (Наприклад, у своєму посланні до ВРЄХБ делегати нелегального з'їзду у Дніпродзержинську 1948 р. називають говоріння іншими мовами «не просто правилом, а й заповіддю Господа нашого Ісуса Христа, що дана через Апостола Павла... Ми, як служителі хрещенні Духом Святим, маючи сповнення силою згори з говорінням іншими мовами, приймаємо ці заповіді, виконуючи й проводячи їх в життя у всіх церквах, щоб їх виконував кожен член церкви»). Такі акценти в нелегальному п'ятидесятництві сформувалися у післявоєнний час, в добу боротьби за власну п'ятидесятницьку інституцію. Важливо було показати перед владою, що п'ятидесятники відрізняються від ЄХБ, а Московська угода – «шлюб не через взаємне кохання», а вимушений крок [13, с. 36]. Таким чином, особлива пневматологія п'ятидесятницького віровчення стала своєрідними герменевтичними лінзами, через які «нелегали» інтерпретували інші теологічні питання, визначаючи лінію розмежування між істиною та заблудженнями.

3. Обов'язкове виконання прикладу Христа в омовінні ніг перед євхаристією (на підставі Ів. 13). Ця практика була запроваджена цільним засновником руху ХЄВ в Україні І. Воронаєвим у 20-ті рр. ХХ ст., але інтерпретувалася ним скоріше як приклад Христа, вартий наслідування. В ОЦХЄС практика омовіння ніг проголошується «заповіддю Ісуса», слова Ісуса Петру «якщо не омиєш ніг, не будеш мати частки зі Мною» сприймаються буквально, як такі, що стосують кожного віруючого.

4. Необхідність щомісячної сповіді кожного члена церкви представнику церковної ієрархії. В легалізованих громадах сповідь є добровільною справою віруючого й не поставлена на регулярну основу.

Інші відмінності у поглядах та практиці незареєстрованого крила п'ятидесятництва скоріше формальні, ніж суттєві, й принципово не впливають на ідентичність руху.

Наприкінці 90-х рр. в лавах незареєстрованих громад посилюються трансформаційні тенденції. Звертаючи увагу на динаміку розвитку інших об'єднань ХЄС, впевненіше звучать голоси про необхідність легалізації власної діяльності. Зважитися на цей крок заангажованому минулим керівництву ОЦХЄС було дуже складно. Ще на початку 90-х рр. частина громад реєструються як місії і тим самим ніби зберігають статус незареєстрованих. Наприкінці 90-х рр. деякі керівники помісних громад без дозволу релігійного центру та не оголошуючи цього факту вірним, почали реєструвати власні церковні статuti. У цих умовах, у вересні 2000 р. на черговому з'їзді Об'єднаної Церкви приймається рішення легалізувати діяльність релігійного центру та окремих громад. Передумовами такого кроку стали:

- Реальне виконання Закону про свободу совісті та релігійні організації, прийнятого Верховною Радою в 1991 р., зробило безпідставними побоювання віруючих про підступність та короткочасність реалізації цього документа.
- Неможливість проводити повноцінну діяльність, яку гальмувала відсутність зареєстрованого статусу.
- Певна ротація керівного складу ОЦХЄС (мова йде перш за все про смерть Начальствуючого єпископа ОЦХЄС країн СНД та Балтії В. Белиха), що відкрила шлях новому поколінню служителів, яке прагнуло до узаконення конструктивних взаємовідносин з державою.

Як результат, спочатку було зареєстровано Український Центр ОЦХЄС у м. Кривий Ріг (Тут зосереджена значна кількість громад ОЦХЄС та проживає Начальствуючий єпископ України Г. Бабій). Згодом почалася реєстрація окремих громад, що поволі триває й дотепер. Цей процес не безболісно відбувався у деяких релігійних осередках. Керівники окремих груп зареєстрували статuti таємно від основної частини віруючих, побоюючись невдоволення старших членів. Близько ста помісних громад, переважно на Харківщині та Сумщині, на тлі зміни курсу в ОЦХЄС, відмовилися підтримувати нововведення й утворили нове об'єднання незареєстрованих громад (відомі за іменем їх лідера як «чорнозубівці»). Релігійні громади не лише відмовилися реєструватися, а й не бачать можливим будувати Доми молитви, продовжуючи збиратися у приватних будинках.

Легалізація ОЦХЄС дала поштовх для подальшої трансформації суспільно-політичних поглядів віруючих. Про це свідчить не лише постійна рубрика політичних новин у офіційному виданні Об'єднаної Церкви – газеті «Світло воскресіння», а й утвердження активної громадської позиції віруючих. Якщо під час парламентської виборчої кампанії 2002 р. лунали заклики молитися за державу, то напередодні Президентських виборів 2004 р. позиція ОЦХЄС стає конкретнішою. У зверненні до віруючих наголошується на необхідності «...йти на виборчі дільниці, за когось віддати свій голос, виконати громадський обов'язок» [4]. Перипетії виборчої кампанії не залишилися поза увагою п'ятидесятницької преси, а їх кінцевий результат викликав її схвальну реакцію, причому відзначена особлива роль більшості християнських конфесій, що постами й молитвами стояли за Україну [9]. ОЦХЄС у подальшому значно активніше приймає участь у суспільно-політичних подіях, а апогеєм змін стають події Революції Гідності 2013–2014 рр., в яких активну роль зіграли п'ятидесятники. Окрім цього, подальші воєнні дії на Сході України порушили «святеє святих» незареєстрованого руху – пацифістські погляди.

Офіційна реєстрація ОЦХВС сприяла налагодженню діалогу з іншими протестантськими конфесіями. Особливо це стосується взаємин з найчисельнішим п'ятидесятницьким об'єднанням України, яке сьогодні носить назву Української Церкви ХВС. Під час серії зустрічей лідери обох союзів дійшли до згоди у багатьох питаннях внаслідок чого було вироблено Резолюцію про взаємини [8]. Дружні стосунки налагодилися між окремими громадами, що представляють різні гілки п'ятидесятництва. Про організаційне об'єднання двох споріднених течій мова йшла багато разів, однак його перспектива нині є значно реальнішою, ніж раніше.

Трансформації зазнають й інші напрямки діяльності Об'єднаної Церкви. На початку XXI ст. починається будівництво значної кількості повноцінних Домів Молитви, реконструюються тимчасові намети. Цей факт підкреслює зміну сприйняття віруючими свободи слова в Україні.

В останнє десятиліття з'являється та розвивається активне соціальне служіння ОЦХВС. Мова йде про відкриття мережі реабілітаційних центрів, підліткових та молодіжних клубів для невоцерковлених і т.д. Значно посилюється місіонерська діяльність вірних. Останній фактор сприяє поступовій зміні розуміння духовного хрещення у напрямку до місіонального.

Модернізується й форма богослужіння ОЦХВС. Серед нових проявів – широке застосування музичних інструментів, запровадження прославлення – окремої музично-співочої частини богослужіння.

На сучасному етапі розвитку Об'єднана Церква християн віри євангельської – один з провідних п'ятидесятницьких союзів, що нараховує понад 700 громад та близько 65 тис. їх членів. Більшість п'ятидесятницьких родин багатодітні, тому демографічний фактор сприяє кількісному зростанню руху. Громади нерівномірно представлені на території України. Найбільше релігійних осередків зосереджено в містах Кривий Ріг, Маріуполь та Вінниця. В той самий час у західноукраїнських областях, особливо Галичині, ОЦХВС має незначне представництво. Така нерівномірність, яка склалася в минулі десятиліття, поки не дозволяє назвати п'ятидесятницький рух в рамках ОЦХВС всеукраїнським.

Висновок. Нелегальний у минулому рух п'ятидесятників в Україні зазнав суттєвих трансформацій. Аполітичність поглядів та соціальна герметизація залишилися в минулому. З часу реєстрації відкрився новий етап розвитку громад. Зростає динаміка розвитку стосунків з культурою. Усе це утворює позиції п'ятидесятницького руху, забезпечуючи йому вагоме місце у полі конфесійних реалій України.

Література

1. Виписка з протоколу III Всеукраїнського з'їзду ХВС 25–26 травня 1990 р. – Коростень, 1990. – 4 с.
2. Грушова Т.В. Радянська держава та секта п'ятидесятників в Україні (початок 1920-х – 1991 рр.): / Т.В. Грушова. Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Запоріжжя, 2000. – 260 с.
3. Державний архів Запорізької області. – Ф. 4548. – Оп. 1. – Спр.19.
4. Лукаш Н. Перед вибором / Н. Лукаш // Свет воскресения. – 2004. – № 9. – С. 12.
5. Мельник В.І. Малі конфесійні об'єднання в Україні / В.І. Мельник // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – №8. – С. 78–94.
6. Мурашкин В. Тернистый путь / В. Мурашкин // Евангелист. – 2002. – № 6. – С. 16–19.
7. Представляем ОЦХВЕ // Слово христианина. – 2002. – № 6. – С. 3–6.
8. Резолюція з результатів спільної зустрічі правлінь ВСЦХВСП та ОЦХВС 28 січня 2003 р. – Особистий архів автора. – 2 с.
9. Рябчук Н. Над Украиной чистое небо / Н. Рябчук // Свет воскресения. – 2005. – №1. – С. 4.
10. Скакун Р. Будівничі Нового Єрусалиму: Іван Мурашко і «мурашківці». / Р. Скакун– Львів: Вид-во УКУ, 2014. – 420 с.
11. Тематическая программа Библиейской школы по вероучению ОЦХВЕ. – Вінниця: Слово христианина, 2002. – 448 с.
12. Усач Н., Трофименко В. Водимые Духом Святым (Виктор Белых и сподвижники). К истории пятидесятнического движения: сборник документальных повестей и очерков, 3-е изд./ Н.Усач, В. Трофименко. – Вінниця: ІТІ, 2004. – Книга 3. – 240 с.
13. Франчук В. Просила Россия дождя у Господа: В 3-х т./ В. Франчук– К.: Світанкова зоря, 2002. – Т.ІІІ. – 1005 с.
14. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.1. – Оп. 23. – Спр. 1640.

Literatura

1. Vypyska z protokolu III Vseukrayins'koho z'yizdu KhVYe 25–26 travnya 1990 r. – Korosten', 1990. – 4 s.
2. Hrushova T.V. Radyans'ka derzhava ta sekta p'yatydesyatnykiv v Ukraini (pochatok 1920-kh – 1991 rr.): / T.V. Hrushova. Dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. – Zaporizhzhya, 2000. – 260 s.
3. Derzhavnyy arkhiv Zaporiz'koyi oblasti. – F. 4548. – Op. 1. – Spr.19.
4. Lukash N. Pered vyborom / N. Lukash // Svet voskresenyya. – 2004. – № 9. – S. 12.
5. Mel'nyk V.I. Mali konfesional'ni ob'yednannya v Ukraini / V.I. Mel'nyk // Filosofs'ka i sotsiolohichna dumka. – 1992. – №8. – S. 78–94.
6. Murashkyn V. Ternysty put' / V. Murashkyn // Evanhelyst. – 2002. – № 6. – S. 16–19.
7. Predstavlyaem OTsKhVE // Slovo khrystyanyna. – 2002. – № 6. – S. 3–6.
8. Rezolyutsiya z rezul'tativ spil'noyi zustrichi pravlin' VSTsKhVYeP ta OTsKhVYe 28 sichnya 2003 r. – Osobystyy arkhiv avtora. – 2 s.
9. Ryabchuk N. Nad Ukrainoy chystoe nebo/ N. Ryabchuk // Svet vosresenyya. – 2005. – №1. – S. 4.
10. Skakun R. Budivnychi Novoho Yerusalymu: Ivan Murashko i «murashkivtsi». / R. Skakun– L'viv: Vyd-vo UKU, 2014. – 420 s.
11. Tematycheskaya prohramma Bybleyskoy shkoly po verouchenyyu OTsKhVE. – Vynnytsa: Slovo khrystyanyna, 2002. – 448 s.
12. Usach N., Trofymenko V. Vodymye Dukhom Svyatym (Vyktor Belых y spodyvzhnyky). K ystoriy pyatydesyatnycheskoho dvyzhenyya: sbornyk dokumental'nykh povestey y ocherkov, 3-e yzd./ N.Usach, V. Trofymenko. – Vynnytsa: ITI, 2004. – Knyha 3. – 240 s.
13. Franchuk V. Prosyta Rosyya dozhdya u Hospoda: V 3-kh t./ V. Franchuk– K.: Svitankova zorya, 2002. – T.III. – 1005 s.
14. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrainy. – F.1. – Op. 23. – Spr. 1640.

Mikhail Mokienko

The Union of the Church of Church Viri Gongelsky: historical and theological measurement

The article analyzes the historical and theological dimension of the identity of the United Church of Christians of the Gospel faith, which in the independent Ukraine is the heir to the illegal Pentecostal movement. On the basis of a comprehensive study, it is proved that for the identity of the United Church of the Christians of the evangelical faith there are significant transformations. At the beginning of the independent existence of Ukraine in this movement, fundamentalist and isolationist theological ideas have gained victory. It was found that such tendencies were related to the exaggerated value of some cult activities, radical eschatological expectations of the faithful, and personal conflicts of the leadership of the movement with different trends of the Pentecostal movement. It is proved that after 2000 there is a significant liberalization that constructively influenced the relations of the movement with the state, society, changes in theological views and worship. Openness to society has led to the support of representatives of this movement of the "orange revolution" and euromaydan. Patriotic sentiment during the modern war in the East of Ukraine led to a partial rethinking of traditional pacifism. The development of the dialogue of this movement with the Pentecostal Church, headed by M. Panochko, makes it possible to unite in the future. At the present stage of development, the Pentecostal Church is one of the leading Pentecostal unions with more than 700 communities and about 65,000 members. Most Pentecostal families have many children, so the demographic factor contributes to the quantitative growth of the movement. There is a Ukrainianization of the Pentecostalism; believers in Ukraine are not treated as a temporary place of residence, but as a zone of their own responsibility.

Keywords: modern theology, mission, ecclesiology, Pentecostal movement, church, spirit, religious center, community.

Надійшла до редакції 29.08.2017 р.